

šole, liceje ali višja ženska izobražišča. Vera naj bi se le toliko učila, da bi bilo to slepilo nevednim ali lahkovernim ali pa naj bi se popolnoma izpustila. Da se ljudem take baže gabi nad samostanskimi dekliškimi šolami, to je gotovo kakor amen v očenašu. V samostanih se dekleta tudi djansko učé kerščanskih dolžnosti t. j. molitve, zato pa toliko vpitja zoper nje. V nemškem Gradcu so ravno nad tem, da vstanové ženski licej, in nabrali so že lepi denar za to; gg. Adam in Vrečko sta naredila šolski program, v katerem nahajamo tudi med naštetimi nauki verouk.

A nikakor ne rečemo, da bi bila ta dva gospoda delala po naročilu geneveških frajmavrerjev in da bi bili vsi spoštovani gospodje in gospé, kateri so za licej kaj darovali, priverženci tega društva, katero je zagriznjeni sovražnik kerščanstva.

A javna tajnost je, da iz teh skrivnih kotov pride sedaj to, sedaj drugo glasilo, pod katerim se bije boj zoper kerščanstvo. Nikakor tudi ne terdimo, da bi bil vsakdo, kateri zabavlja zoper samostanske šole, že tudi nejeverec; a šega je sedaj taka, da vsak omikan mora zabavljati „über die finsteren Brutstätten des Aberglaubens und die Verdummungsanstalten des herrschsüchtigen und fanatischen Klerus“. — Vsa ta očitna nasprotovanja pa nikakor ne zadržujejo take gospode, da bi svojih otrok ne pošiljali v samostanske šole, in pri takem ravnanji so čisto podobni onemu gospodu, od katerega pravljica pripoveduje, da mu nihče ni smel za njegov trud v pisarnici kaj ponuditi ali kaj darovati, toliko je deržal na svojo neodvisnost. Prigodí se pa enkrat, da pride ponižni prosivec njemu se priporočevati in nekaj v popirji zavitega gospodu v roko tišči. Gospoda jeza obleti, spodí prosivca iz sobe, in verže za njim popirček in vse, kar je bilo v njem. — Ko preplašen prosivec to nekomu znancu potoži, in pred vsem skerbí, da bi njegove petice ne prišle pod metlo, ga potolaži znanec, rekoč: „Ne boj se, uni osorni gospod je po tvojem odhodu gotovo tvoje petice sam pobral“. — Kolikorkrat slišim zabavljati čez samostanske šole, pride mi na misel ta smešnica. Ose se lotijo le medenega sadja, in niso slabe take šole, katere obirajo liberalni časniki, dasiravno jih dostikrat od znotraj še niso videli. Dobra šola se ne dá nikdar skriti, otroci sami to po svojem vedenji pripovedujejo.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

Ta dva učena brata Metodi in Konštantin (kteri je poznejši samostansko ime Kiril, Ciril nase vzél) sta znajdla slovenski pravopis, ktérega še zdaj Rusje, Bulgarji in Serbljanie rabijo. Kér sta bila Greka,

sta slovenske besede z greškimi pismeni tako pisala, da sta za tiste slovenske glasove, katerih greški jezik nima, in se tedaj z greškimi pismeni po pravi slovenski izreki ne morejo pisati, nove pismena znajdla. Greškimi pismenom po izreki 9. veka sta za posebne slovenske glasove posebne nove pismena pridjala, in tako sta Slovenom in vsim, kateri so se slovenščine učili, popolnoma vstréгла.

To je pravopisa Cirilski navôd: ptujim pismenom njih izvirne glasove brez vse premémbe pustiti, in vsakemu enojnemu glasu tudi enojno pisme dati: tako se vse dvombe in pomote v zadévi prave izreke odvernejo. Teytonski navôd pa imenujemo sadanjo navadno rabo v pisanji, po kateri izvirni glas nekterih latinskih pismen v slovenščini preminimo, in nekterikrat več soglasnikov za en glas, pri glasnikih pa eno pisme za več glasov dévamo. Od tod izvirajo brezštevilne dvombe, pomote in pritožbe posebno ptujcev, de se v slovenskem grôzno težko prav bere.

52. Krivična je pa pritožba mnogoterih, de je slovenski jezik réven in premalo izobražen: naj se dobro soznanijo s staroslovenščino, in kmalo bodo družih misel; še le čudili se bodo bogastvu in veliki izobraženosti slovenščine že v preteklih več stolétjih. To nam spričuje več visoko učenih Nemcev naučivših se staroslovenščine: Grim, Humbold, Bernd itd.; kakor ti (imena pervega réda) sadanjih, tako tudi drugi učeni nemški pisatelji poprejšnjih časov slovenščino po vsi pravici nemalo čislajo. Slavni Schlôzer (Nestor Russ. Ann. Göttingen 1805. 3. Bd. S. 224) piše te beséde: „*Unter allen neuen Sprachen ist die slawonische (slovenische) eine der ausgebildetsten (ihr Reichthum u. a. Vorzüge gehen mich hier nichts an): wie sie dazu gekommen sei, wird aus dem Gange ihrer Cultur erklärlich. Ihr Vorbild war die griechische Sprache, die ausgebildetste der damaligen Welt.*“ . . . Zdolej spet pravi: „*Unter allen neueren Sprachen ist die slawonische (slovenische) am allerfrühesten zur Ausbildung gekommen. Wie sah es im 13., 14. Sâc. mit dem Deutschen, Französischen, Englischen etc. aus?*“

V poznejih časih je staroslovenščina zmirej več svoje čistôte in lepôte zgubila, ker so ji pisatelji v svoji veliki nevédnosti mnogotere ptuje priklade in pregibe posebno iz rusovskega naréčja vrinili. Zato si pa tudi sadanji čas sosebno učeni Rusje: G. Vostokov, g. Köppen in več družih, za čistôto staroslovenščine veliko prizadenejo.

Po Vostokovem ima staroslovenščina tri dobe ali razréde: a) stari razred od devétega do trinajstega veka; b) srednji razred, ki se je sčasoma po rusovskih prepisateljih do petnajstega in šestnajstega veka nagodil; c) novi razred, ki obseže vse v poznejih časih na Poljskem in Rusovskem (posébnô po tako imenovani popravi) natisnjene staroslovenske bukve. Le samo v prvem razredu se najde prava in čista

staroslovenščina, v drugem je že bolj in v tretjem narbolj popačena. Več staroslovenskih spominkov je naznanjenih v Institutiones Dobrowsk. 1822, pa v predgovoru Lexicon l. sl. gosp. Dr. Miklosiča, 1850.

Glagoliško pismenstvo ima pa le dve dobi, staro in novo, ki se ločite po svojnosti pismen in jezika. Pismena obeh dob so znane iz Glagolita Klociana. Jezik perve dobe je enak cirilskemu pismenstvu tistega časa, druge dobe pa, ki se začne s 14. vekom, cirilskemu pisanju serbske izreke. Samo štirje glagoliški čini stare dobe so dozdej znani: a) Glagolita Klocian, b) Evangelii Asemanianovi, ki jih je Jožef Simon Asemanian 1736 v Jeruzalemu najdel in v Rim prinesel, kjer so zdaj v Vatikanu hranjeni, c) Pariške knjižnice tako imenovani Abecenarium Bulgaricum, ki ga Kopitar v svojem Glagolita popiše, in d) Evangelii, ki jih je Rusovski prof. Grigorovič na Sveti Gori „Athos“ dobil, pa so, kakor je slišati, žalibog zgubljeni. *) — Ti skorej vse presežejo s svojim lepoglasjem in kratkostjo oblik, kakor vidimo iz otétega izgleda Dr. Miklosich sl. Biblioth. p. 262.

S cirilskimi pismeni in s pridjano letnico na starji spominki pri družih Slovanih so Ostromirovi nedeljski evangelii, ki jih je pisal Grigori Djakon knezu Ostromiru v Novgorodu leta 1056 in 1057. Slavni Remški evangelii, katerih drugi natis je v Pragi častiti Gospod Hanka s pridjanim Ostromirom oskerbel, so po njegovi terditvi tudi iz tega veka. Dalje je tudi iz 11. véka napis na Tmutarakan l. 1068 in dva Sbornika l. 1073 in 1076. V pisanji ima Ostromir vse potrebne razločke, ki se v Remškem zlo pogrešajo; ta clo nima terdega polglasnika, in ker sploh le mehki polglasnik postavlja, se po njem ne more vediti, kako vsako ime sklanjati . . . Od sosebnosti imenitnosti, ki jo ima Remški evangelii, nekaj Sazavo-Emavskoje svétoje blagovéstvovanije — od Benediktinarskega v Praškem predmestji bivšega samostana tako — imenovan, je treba kaj več govoriti.

Spomini na Dunaj in okolico.

Poznel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo :

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skušaš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinski: „littera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

11. dan avgusta. Elizabetini most. Dvórno óperno igrališče. Štefanova metropolitanska cerkev. Kdor se hoče

*) Pozneje je slišati, da jih vender ima g. Grigorovič, in da mu jih hoče Ruska vlada za 400 zlatov odkupiti.